

Hititçe Çivi Yazılı Metinler Işığında Tanrı Akni

God Akni in The Light of Hittite Cuneiform Texts

Gözde Demirci Karaoğlu¹

Araştırma Makalesi
Research Article

Geliş tarihi/Received:
21.03.2025

**Son revizyon teslimi/Last revision
received:**
07.08.2025

Kabul tarihi/Accepted:
07.09.2025

Yayın tarihi/Published:
29.11.2025

Atıf/Citation:

Demirci Karaoğlu, G. (2025). Hititçe Çivi Yazılı
Metinler Işığında Tanrı Akni. *TAM Akademi
Dergisi*, 4(2), 184–192.
<https://doi.org/10.58239/tamde.2025.02.005.x>

DOI:

10.58239/tamde.2025.02.005.x

ÖZ

Bu çalışma, Hitit çivi yazılı kehanet ve ritüel metinlerinde adı geçen Tanrı Akni'nin temsil biçimlerini ve dini bağlam içindeki işlevini incelemeyi amaçlamaktadır. Hititler'in çok tanrılı inanç sisteminde nadiren anılan bu tanrının, mevcut yazılı belgelerde çoğunlukla ölüm, yıkım ve felaket gibi olumsuz kavramlarla ilişkilendirildiği görülmektedir. Akni, bazı metinlerde doğrudan "yeme, tüketme, yok etme" fiilleriyle anılarak, toplumun uğradığı kriz anlarında bir tehdit unsuru olarak betimlenmektedir. Bununla birlikte, bazı ritüel metinlerde onun adına sunular yapıldığı, kendisine hitap edildiği ve bu şekilde felaketlerin önlenmeye çalışıldığı da görülmektedir. Bu durum, Akni'nin yalnızca bir yıkım sembolü değil, aynı zamanda ritüel aracılığıyla etkisi denetim altına alınmaya çalışılan bir tanrısal figür olduğunu göstermektedir.

Araştırmada yöntem olarak, Hititçe orijinal metinlerin transliterasyonları yerine, güvenilir filolojik yorumlara ve ikincil kaynaklardaki çevirilere dayanan betimsel analiz yaklaşımı benimsenmiştir. Çalışma, yalnızca kehanet ve ritüel metinleriyle sınırlı tutulmuştur. Literatürde Akni'nin Mezopotamya'daki yeraltı tanrısı Nergal ya da Hint-Aryan geleneğindeki ateş tanrısı Agni ile ilişkisi sıklıkla tartışılmış olsa da çalışmanın amacı doğrultusunda Akni'nin Hitit inancı içindeki bağlamsal ve işlevsel temsiline odaklanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Akni, Hititçe, Kehanet, Ritüel, Tanrı

¹ Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Öğrencisi,
demirci.gozdee@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-8537-2692

ABSTRACT

This study aims to examine the forms of representation and the function within the religious context of the god Akni, who is mentioned in Hittite cuneiform oracle and ritual texts. In the polytheistic belief system of the Hittites, this god, who is rarely mentioned, appears to be mostly associated with negative concepts such as death, destruction, and disaster in the existing written documents. Akni is referred to in some texts directly with the verbs "to eat, to consume, to destroy," and is depicted as a threat during times of crisis faced by society. However, it is also seen in some ritual texts that offerings were made to him, he was addressed directly, and in this way, attempts were made to prevent disasters. This situation shows that Akni was not only a symbol of destruction but also a divine figure whose influence was attempted to be brought under control through ritual.

As a method, a descriptive analysis approach based on reliable philological interpretations and translations in secondary sources was adopted instead of the transliterations of the original Hittite texts. The study is limited solely to oracle and ritual texts. Although in the literature Akni's relationship with the Mesopotamian underworld god Nergal or the fire god Agni in the Indo-Aryan tradition is frequently discussed, in line with the aim of the study, focus has been placed on Akni's contextual and functional representation within Hittite belief.

Keywords: Akni, God, Hittite, Omen, Ritual

Extended Abstract

The study examines the rarely mentioned Hittite deity Akni, whose name appears in ritual and omen texts, shedding light on the religious life of the Hittite Empire. Akni is typically depicted as a deity associated with negative connotations, often linked to death, and in one particular ritual text, as a terrifying and disaster-bringing god.

The primary aim of this research is to provide a detailed analysis of how Akni is portrayed in Hittite cuneiform texts, differentiating this study from previous works that generally approach the subject through comparative analysis with Mesopotamian and Indic traditions. This study seeks to contribute to the literature by focusing on Akni's representation specifically within Hittite texts, an area that has not been thoroughly explored. The research question driving this study is: "How is the deity Akni depicted in Hittite religious texts, and what role does this portrayal play in understanding Hittite religious life?"

The methodology of the study involves a detailed textual analysis of relevant Hittite ritual and omen texts, including key sources such as KUB 8.28 and KBo 11.14. These texts were examined to identify specific references to Akni and to analyze the context in which this deity appears. The analysis also involves comparing the identified portrayals of Akni within Hittite texts with existing scholarly interpretations and mythological parallels from other ancient cultures, particularly focusing on connections to the Mesopotamian underworld god Nergal, the disease god Ira, and the Aryan fire god Agni.

The findings indicate that Akni is most commonly associated with death, disaster, and destruction. For instance, in omen texts related to earthquakes and defective births, Akni is depicted as a god with the power to destroy the country and bring about mass deaths. Phrases such as "Akni

will consume” emphasize the deity's devouring and annihilating nature. Despite these fearsome attributes, Akni still maintained a respected place within the Hittite pantheon and was a deity to whom offerings were made.

In conclusion, this study focuses on primary Hittite sources and avoids the predominance of comparative analysis, aiming to fill a gap in the existing literature and offering new insights into the depiction and religious significance of Akni in Hittite culture.

Giriş

Tanrı Akni üzerine yapılmış bilimsel çalışmaların söz konusu tanrının kökeni yani bu tanrının Hitit ülkesine nereden ve nasıl geldiği konusu üzerine yoğunlaştığı gözlemlenmektedir. Akni için sözlüklerde, “*bir tanrı ya da demon*” (Ünal, 2016, s. 52; Ünal, 2007, s. 12.), “*korkulan tanrı ya da demon*” (Johannes&Kammenhuber, 1975, s. 53.) gibi tanımlamalar yapıldığı görülmektedir.

Hronzy, KUB 8.28 numaralı kehanet metninde Tanrı Akni’ye yer verildiğini tespit ederek bu tanrının Mezopotamya paralellerinden ötürü, yeraltı tanrısı Nergal ya da salgın hastalık tanrısı Ira ile ilişkili olduğunu düşünmektedir. Hronzy, aynı zamanda tanrı Akni’nin, Aryan ateş tanrısı Agni ile isim benzerliğine sahip olmasının da çarpıcı olduğunu ifade etmektedir. (Hronzy, 1921, s. 36.) Hronzy ile benzer bir düşünceye sahip olan Riemschneider, çalışmasında Akni adının geçtiği Hititçe metinleri Akadca paralelleriyle karşılaştırmıştır. Sonuç olarak, Nergal ile Akni’yi eşitlemenin yanlış olmayacağını ifade edip Hronzy’dan farklı olarak Akni’nin Hint ateş tanrısı Agni’yle ilişkisinin olası olmadığını belirtmiştir. (Riemschneider, 1970, s. 48.) Laroche, ritüellerde karşımıza çıkan Akni’nin Aryanlar ve Hurriler arasındaki ilişki açısından çok önemli olduğunu ifade etmektedir. (Laroche, 1946, s. 119.) M. Mayrhofer ve H. Otten tarafından yapılan çalışmada, Hitit tanrısı Akni ile Hint ateş tanrısı Agni arasında bir ilişki olup olmadığı araştırılmakta ve Akni’nin Hint-Aryanlarının dilinden ve dininden türetilmiş olduğu sonucuna varılmaktadır. (Otten&Mayrhofer, 1965, s. 545 vdd.) Núñez de çalışmasında iki tanrı arasındaki benzerliklere odaklanmıştır. (Álvarez&Núñez, 2016, s. 1 vdd.) Oettinger, Akni kelimesini semantik açıdan inceledikten sonra bu ismin Hint-Avrupa kökenli olmadığını, Hint ateş tanrısı Agni’nin bir yansıması olan Akni’nin Mitanniler aracılığıyla Anadolu’ya getirilmiş olduğunu savunmaktadır. Aynı çalışmada, Akni’nin Babil tanrısı Nergal ile benzer özellikler taşıdığı da vurgulanmıştır. (Oettinger, 2016, s. 228 vdd.) Petrosyan, Akni ile ilgili yapmış olduğu yakın dönem çalışmasında, Tanrı Akni’nin Hint-Aryan kökenine değinmektedir. (Petrosyan, 2018, s. 177 vdd.) Köken konusunda Petrosyan ile benzer fikre sahip olan Kitazumi, Akni’nin Hint-Aryan kökenli bir tanrı olabileceğini ifade etmektedir. (Kitazumi, 2020, s. 90 vdd.)

Bu çalışmanın temel amacı, Tanrı Akni’nin Hitit çivi yazılı metinlerde ne şekilde tasvir edildiğini, hangi kavramsal bağlamlarla anıldığını ve bu temsillerin Hitit dini düşüncesine dair ne gibi ipuçları sunduğunu ortaya koymaktır. Bu doğrultuda, çalışma Akni’nin işlevsel bir tanrı olarak nasıl algılandığını metin üzerinden anlamlandırmaya çalışmaktadır.

Çalışmamız, yöntemsel olarak, metinlerin orijinal transliterasyonlarına değil, güvenilir filolojik analizlere dayanan ikincil kaynaklardaki çevirilere dayanılmıştır. Bu tercih, çalışmanın filolojik uzmanlık iddiasından çok, dinsel ve kavramsal düzenin anlamlandırılmasına odaklanan bir yaklaşım sergilediğini göstermektedir.

Hititçe Yazılı Kaynaklarda Akni

Tanrı Akni hakkında yapılan çalışmaları barındıran literatüre bakıldığında, söz konusu tanrının adının kehanet ve ritüel metinlerinde geçtiği görülmektedir. KUB 30.45+51 numaralı envanter metninde (Otten&Mayrhofer, 1965, s. 549. ; Laroche, 1946, s. 119. ; Nunez, 2016, s.3.) tanrının adına (Gessel, 1998, s. 8.) şu şekilde rastlanmaktadır:

Öy. I

10' "Tanrı Akni'nin dua tableti"

Bir kişinin sıkıntılarının giderilmesi amacıyla düzenlenen ve Güneş Tanrısı'na sunulan KBo 11.14¹ numaralı Hantitaşu² ritüeli metninde de tanrı Akni (Gessel, 1998, s. 8.) karşımıza çıkmaktadır. Bu metinde, ritüel sahibinin sıkıntılarından kurtulması hedeflenmiştir:

Öy. II

20 Küçük (tahıl) tanesinin öğütme taşından kaçtığı gibi,

21 ritüel sahibi de (Ateş tanrısı) Agni'nin ağızından kaçsın! (Ünal, 1996, s. 29.)

Hitit tanrıları arasında Akni isminde bir ateş tanrısı bulunmamasına rağmen tanrının bu ritüel metninde ateşle ilişkilendirilmesi metni dikkat çekici kılmaktadır.³ Metnin devamında "Bir arka tekerleğin ön tekerleği yakalayamaması gibi, felaket günü de kurban sunan kişiyi bulmasını!" (Ünal, 1996, s. 29.) ifadesi yer almaktadır. Bunun yanı sıra ritüelin bir kişinin zorlu geçen yıllarına karşı yapıldığı hesaba katıldığında, Akni'nin salgın veya yeraltı tanrısı niteliklerine sahip olduğu sonucu çıkarılabilmektedir.⁴ Yine bu metinde, Akni için yeme-yutma vasfına sahip korkutucu bir tanrı tasviri çizilmektedir. (Otten&Mayrhofer, 1967, s. 547. ; Dardano, 2016, s. 107.)

KBo 13.146⁵ numaralı başka bir ritüel metninde de Akni ismi (Gessel, 1998, s. 8.) şu şekilde geçmektedir:

Ay.III

5' o yesin [

6' ama bunu [

7' şimdi tanrı Akni [

¹ CTH 395; Ritüel özeti için bkz.: *Hethitologie Portal Mainz* : https://www.hethport.uni-wuerzburg.de/txhet_besrit/intro.php?xst=CTH%20395.1&prgr=&lg=DE&ed=A.%20Chrzanowska Erişim Tarihi: 21.11.2024 ;Transliterasyon için bkz.: Ahmet Ünal, *The Hittite Ritual of Hantitaşu from the City of Hurma Against Troublesome Years*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1996, s. 20.

² Bu kişinin Hurma kentinden olduğu bilinmektedir. Hurma kentinin ise Hitit ülkesinin güneydoğusunda yer aldığı genel kabul gören bir bilgidir. Bkz.: T. Yiğit, "Hurrilere İlişkin Hititçe Çivi Yazılı Belgelerdeki İlk Kayıtlar", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C. 24, S. 38, 2005, s. 62. dnp. 28.

³ Hititçe metinlerde ^DPahhur olarak adlandırılan bir Ateş tanrısının varlığına rastlanmıştır. Laroche, 1946, s. 76. ; Ş. Bozgun, "Hititlerde Ateş Kültü ve Tanrı ^DPahhur", *Colloquium Anatolicum*, S.20, 2021, s. 66. ; Tanrı Akni'nin Hint ateş tanrısı Agni ile olan benzerliklerini araştıran bir çalışma için bkz.: Álvarez-Núñez, 2016, s. 1. vdd.

⁴ Oettinger, 2016, s. 230.; Tanrı Akni'nin Babil'in yeraltı tanrısı Nergal ile olan benzerliği hakkında yapılmış detaylı bir çalışma için bkz.: Riemschneider, 1970, s. 42. vdd.

⁵ CTH 412; Transliterasyon için bkz.: Otten&Mayrhofer, 1965, s. 548. ; G. Torri&F. Barsacchi, *Hethitische Texte in Transkription KBo 13 (DBH 51)*, Harrassowitz Verlag, Wiesbaden, 2018, s. 168; Çeviri için bkz.: Otten&Mayrhofer, 1965, s. 548.

8' *bunu karışım* [

9' *bilme[sin]* [

Yukardaki metnin kırık olması, üzerinde yorum yapılmasını güçleştirmektedir. Ancak Akni'nin başrolde olduğu anlaşılan bu metinden bir çağırma ritüeli metni⁶ olduğu ve tanrının da muhtemelen kurban edilen şeyi yemesiyle bağlantılı olduğu anlaşılmaktadır. (Otten&Mayrhofer, 1956, s. 548.)

Ritüel içerikli KBo 13.147⁷ numaralı metinde de tanrı Akni'ye (Gessel, 1998, s. 8.) yer verilmiştir:

Sağ Sütun

8' *Ardından, tanrının* []

9' *aşağı iner,* []

10' *yedek figür...* []

11' *Tanrı Akni için* []

12' *Agni, efendim* [

13' *[p]ışkattalla-* [

Çağırma ritüel metni olduğu düşünülen bu metinde tanrıya “*efendim*” diye hitap edilmiş olması, tanrının cinsiyetinin erkek olduğu sonucuna götürmektedir. (Otten&Mayrhofer, 1967, s.548.)

Riemschneider tarafından depremlerle ilişkilendirilen ve söz konusu tanrının adının geçtiği KUB 8.28⁸ numaralı kehanet metninde tanrıdan (Gessel, 1998, s. 8.) şu şekilde söz edilmektedir:

Öy.

14' *Eğer dokuzuncu ayda bir deprem olu[rsa];*

15' *savaşa girmeyen(?) ülke,*

16' *ve Akni onu yiyecek.*

Ay.

6' *Eğer onuncu ayda* [

7' *Akni [yiyecek].*

Bu metinde yer alan ifadelerde Akni'nin, ülkeyi yok edebilecek ve toplu ölümlere sebep olacak kudrette bir tanrı olarak görüldüğü anlaşılmaktadır. (Hronzý, 1921, s. 36. ; Riemschneider, 1970, s. 48.) Metinde yer verilen ve “*yemek, yiyip bitirmek, sömürmek (evleri yıkmak)*” anlamlarına gelen *karap-*

⁶ Hitit büyü ritüelleri üzerine yapılmış detaylı bir çalışma için bkz.: Sevgül Çilingir Cesur, “Hitit Büyü Ritüelleri Üzerine Bir Değerlendirme”, *Tarih Okulu Dergisi*, S. 32, Aralık 2017, 777-813.

⁷ CTH 437; Ritüel özeti için bkz.: *Hethitologie Portal Mainz*, https://www.hethport.uniuerzburg.de/txhet_besrit/intro.php?xst=CTH%20437&prgr=&lg=DE&ed=S.%20Melzer Erişim Tarihi: 21.11.2024; Transliterasyon için bkz.: Otten&Mayrhofer, 1965, s. 548.; Torri&Barsacchi, 2018, s. 169.; Dardano, 2016, s. 106. ; Çeviri için bkz.: Otten&Mayrhofer, 1965, s. 548.; Dardano, 2016, s. 106.

⁸ CTH 535; Transliterasyon ve çeviri için bkz.: K. K. Riemschneider, *Die Akkadischen und Hethitischen Omentexte aus Boğazköy (DBH 12)*, Verlag der TU Dresden, Dresden, 2004, s. 94. vdd. ; Riemschneider, 1970, s. 44 vdd. ; Hronzý, 1921, s. 34 vd.

sözcüğü Akni ile ilişkilendirilmiştir. Daha önce ele alınan ve tanrı Akni'nin adının geçtiği KBo 11.14 numaralı metinle paralel şekilde tanrının yeme-yutma vasfının vurgulanması, bu özelliğin tanrı Akni'ye atfedilmesi tezini güçlendirmektedir.

Tanrının adına rastladığımız, kusurlu doğumlarla ilgili kehanetler içeren KUB 8.42⁹ numaralı metinde Akni (Gessel, 1998, s. 8.) şu şekilde geçmektedir:

Kol. II²

3' *Bir kadın do[ğum yaparsa ve*

4' *iki kafası [*

5' *onun ayağı ama onu[*

6' *.....[*

7' *mevcut değilse; Ak[ni yiyecek².]*

Bu metinden anlaşıldığına göre, Akni ölümle ilişkilendirilmiş ve kusurlu bir doğumun arkasından gelmesi beklenen felaket olarak kabul edilmiştir. Bu metinde de "Akni yiyecek" ifadesi ile söz konusu tanrının yok edici özelliği yeniden karşımıza çıkmaktadır.

Savaşla ilgili olduğu bilinen KBo 3.46+//KBo 3.52¹⁰ numaralı aşağıdaki metinlerde şöyle denmektedir:

Öy.II

"Ve onu] Akni sıkıştırdı [(?)]. Ve [... -]ruwaš, Hurrili birliklerin kralı öldü."

Metinde Akni'nin ceza veren tanrı rolünün öne çıktığı ve Hurrili kralın ölümünden sorumlu olduğu ima edilmektedir. Bu durum, Tanrı Akni'nin yok edici özelliğini bir kez daha vurgulamaktadır.

Sonuç

Hitit çivi yazılı kehanet ve ritüel metinleri incelendiğinde, Tanrı Akni'nin sınırlı sayıda metinde yer almasına rağmen son derece güçlü ve anlam yüklü bir biçimde temsil edildiği görülmektedir. Akni, bu metinlerde sıklıkla ölüm, yıkım, felaket ve toplu kıyım gibi olağanüstü durumlarla ilişkilendirilmiş, korkutucu ve yok edici özellikleriyle dikkat çekmiştir. Depremler, kusurlu doğumlar, savaş ve salgın hastalıklar gibi tehdit durumlarında Akni'nin adı geçmekte; "yeme", "yok etme" gibi fiillerle tanımlanarak doğrudan felaketin tanrısallığı olarak resmedilmektedir.

Tanrı Akni'nin bu temsilleri, Hitit toplumunun kriz algılarını nasıl tanrısallaştırdığını ve felaket olgusunu dini düzene nasıl entegre ettiğini anlamak açısından önemlidir. Akni, yalnızca bir mitolojik figür değil; korku, tehdit ve tedirginliğin yönlendirildiği, ritüel aracılığıyla denetlenmeye çalışılan bir tanrısallıktır. Bu durum, Hitit dini anlayışının sadece ibadet ve minnettarlığa değil, aynı zamanda korku ve yatıştırma stratejilerine dayalı çok katmanlı bir ilişki biçimi içerdiğini göstermektedir. Ritüel pratiklerde Akni'ye yapılan sunular ve hitaplar, toplumun onu yalnızca yok eden değil, aynı zamanda etkisi törenselleşen yollarla sınırlandırılabilen bir varlık olarak kavradığını ortaya koymaktadır.

⁹ CTH 540; Transliterasyon ve çeviri için bkz.: Riemschneider, 1970, s. 42.

¹⁰ CTH 13; Transliterasyon ve çeviri için bkz.: Kitazumi, 2020, s.93.

Tanrı Akni'ye ilişkin mevcut literatür, çoğunlukla onun kökenine dair etimolojik ve karşılaştırmalı mitolojik açıklamalara dayanmaktadır. Hronzý (1921) ve Riemschneider (1970), Akni'yi Mezopotamya yeraltı tanrısı Nergal ile ilişkilendirmiş; Otten ve Mayrhofer (1965), Agni adlı Aryan ateş tanrısı ile benzerlikler kurarak bu tanrının Hint-Aryan kökenli olabileceğini öne sürmüştür. Petrosyan (2018) ve Kitazumi (2020) gibi araştırmacılar da benzer yönde yorumlarda bulunmuştur. Ancak bu çalışmaların çoğu, Akni'nin Hitit metinlerindeki bağlamsal ve işlevsel temsil biçimlerine ikincil düzeyde yaklaşmıştır.

Bu çalışma ise Akni'nin Hititçe metinlerdeki doğrudan temsiline odaklanarak, tanrının yalnızca dış kaynaklardan aktarılmış bir unsur değil, Hitit toplumunun dini-kültürel zemininde şekillenmiş bir figür olduğunu ortaya koymuştur. Akni'nin ritüel ve kehanet metinlerinde üstlendiği rol, onun yalnızca bir felaket sembolü değil, aynı zamanda toplumun dini düzenini tehdit eden unsurlara karşı geliştirdiği bir tür tanrısal savunma mekanizması olduğunu göstermektedir. Bu yaklaşım, Akni'yi Nergal ya da Agni gibi figürlerle yalnızca isimsel düzeyde değil, işlevsel ve temsili düzeyde karşılaştırmayı da mümkün kılmakta; ancak onu bu tanrılarla özdeşleştirmek yerine, Hitit inancı içindeki yerel anlamı üzerinden değerlendirmektedir.

Sonuçta Tanrı Akni hem korkulan hem de saygı duyulan bir tanrı olarak, Hitit panteonunda istisnai ama işlevsel bir yer işgal etmektedir. Onun temsilinde yatan felaket ve yıkım imgeleri, Hitit dini düşüncesinin yalnızca “koruyucu tanrılar” a değil, aynı zamanda “kontrol altına alınması gereken ilahi güçler” e dayalı yönünü de gözler önüne sermektedir. Bu yönleriyle çalışma, giriş bölümünde belirtilen hedef doğrultusunda Tanrı Akni'nin Hitit dini metinlerindeki temsilini özgün ve içerik temelli bir yaklaşımla ortaya koymuş, literatürde eksik kalan bağlamsal çözümlenmelere katkı sunmuştur.

Kaynakça

- Álvarez, J. & Núñez, P. (2016). The terrible mouth of Agni: A comparison between a ritual formula in Hittite and Vedic. İçinde W. Meid (Ed.), *Studia Linguistica in Honorem Johannis Tischler Septuagenarii Dedicata* (ss. 1–5). Anatolica et Indogermanica.
- Bozgun, Ş. (2021). Hititlerde ateş kültü ve Tanrı dPahhur. *Colloquium Anatolicum*, 20, 51–81.
- Cesur, S. Ç. (2017). Hitit büyü ritüelleri üzerine bir değerlendirme. *Tarih Okulu Dergisi*, 32, 777–813.
- Dardano, P. (2013). Lingua omerica e fraseologia anatolica: Vecchie questioni e nuove prospettive. İçinde *Le lingue del Mediterraneo antico* (ss. 124–150). Carocci Editore.
- Dardano, P. (2016). Heth. *pe/iškattalla*- “geber” oder “lieferer”? İçinde S. Erkut & Ö. S. Gavaz (Ed.), *Ahmet Ünal Armağanı* (ss. 105–122). Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Dardano, P. (2017). Homeric and Hittite phraseology compared: Introducing the soliloquy in the Homeric and Near Eastern epic. İçinde F. Logozzo vd. (Ed.), *Ancient Greek Linguistics* (ss. 791–809). Berlin–Boston.
- Gessel, B. H. L. van. (1998). *Onomasticon of the Hittite Pantheon* (Cilt 1–2, HdO I/33). Leiden–New York–Köln.
- Hoffner, H. A. (1967). *An English–Hittite Glossary*. Revue Hittite et Asianique, Paris.
- Hronzý, F. (1921). Un dieu hittite Ak/g niš. *Revue d’Assyriologie et d’Archéologie Orientale*, 18(1), 34–36.
- Johannes, F. & Kammenhuber, A. (1975). *Hethitisches Wörterbuch*. Carl Winter Universitätsverlag.
- Kitazumi, T. (2020). Drei indo-arische Personennamen und der Gott Akni in CTH 13. İçinde M. Fritz vd. (Ed.), *Festschrift für Michael Meier-Brügger zum 70. Geburtstag* (ss. 90–98). Beech Stave Press.
- Kloekhorst, A. (2008). *Etymological Dictionary of the Hittite Inherited Lexicon*. BRILL.
- Laroche, E. (1946). Recherches sur les noms des dieux hittites. *Revue Hittite et Asianique*, 46.
- Oettinger, N. (2016). Altindisch Agni-, “Feuergott” und hethitisch dAgni/dAkni-. İçinde A. M. Byred vd. (Ed.), *Studies in Honor of Jared S. Klein on the Occasion of His Seventieth Birthday* (ss. 228–235). Beech Stave Press.
- Otten, H. & Mayrhofer, M. (1965). Der Gott Akni in den hethitischen Texten und seine indoarische Herkunft. *Orientalistische Literaturzeitung*, 60(11–12), 545–552.
- Petrosyan, A. (2018). Aryan traces in the onomastics of Hayaša. *Iran & the Caucasus*, 22(2), 177–180. BRILL.
- Riemschneider, K. K. (1970). *Babylonische Geburtsomina in hethitischer Übersetzung* (StBoT 9). Otto Harrassowitz.
- Riemschneider, K. K. (2004). *Die Akkadischen und Hethitischen Omentexte aus Boğazköy* (DBH 12). Verlag der TU Dresden.
- Tischler, J. (2001). *Hethitisches Handwörterbuch*. Wolfgang Meid (Ed.). Innsbruck.
- Torri, G. & Barsacchi, F. (2018). *Hethitische Texte in Transkription KBo 13* (DBH 51). Harrassowitz Verlag.

- Ünal, A. (1996). *The Hittite Ritual of Ḫantitaššu from the City of Ḫurma Against Troublesome Years*. Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Ünal, A. (2007). *Hititçe Çok Dilli El Sözlüğü* (Cilt I: A–M). Verlag Dr. Kovač.
- Ünal, A. (2016). *Hititçe–Türkçe Büyük Sözlük*. Bilgin Kültür Sanat Yayınları.
- Yiğit, T. (2005). Hurrilere ilişkin Hititçe çivi yazılı belgelerdeki ilk kayıtlar. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 24(38), 55–69.